

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

HOUSING FIRST: ROK PO NASTĚHOVÁNÍ ZMĚNY U ZABYDLENÝCH DOMÁCNOSTÍ

*Vyhodnocení výzvy č. 108 OPZ
Podpora programu Housing First (Bydlení především)*

ODDĚLENÍ EVALUACÍ MPSV
SRPEN 2023

CÍL STUDIE A METODOLOGIE

CÍLE

- vyhodnotit situaci zabydlených domácností v projektech výzvy č. 108 OPZ po roce od zabydlení
- mapovat oblasti, kde došlo ke změnám prostřednictvím zabydlení do standardního bydlení a intenzivní podpory
- hlavní sledované oblasti:
 - kvalita bydlení, poskytování příspěvku a doplatku na bydlení
 - zdraví a využívání zdravotnických služeb
 - zaměstnání a finanční situace
 - sociální a komunitní začlenění
 - děti

ZDROJE DAT

- dotazníkové šetření – dotazník před nastěhováním a po 1 roce od zabydlení
- administrativní data – NZIS, OKdavky a OKnouze
- aktualizace přehledů zabydlených domácností

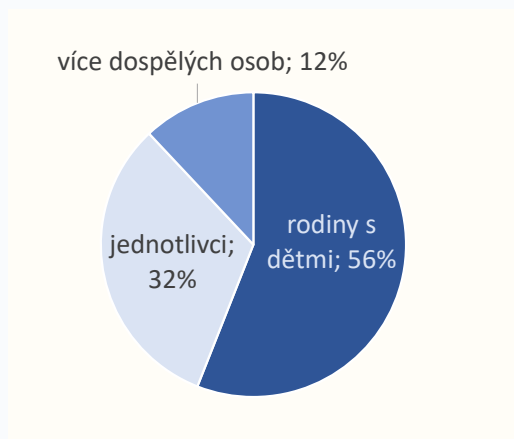
DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

- respondenti: zástupci domácnosti (stejná osoba za obě dotazování, před nastěhováním a po roce od zabydlení)
- dotazování: face to face
- období sběru dat: 08/2019-11/2022

- tazatelé – pracovníci spolupracující s domácností (úvodní část dotazníku vyplňovali pracovníci – hodnocení spolupráce s domácností)
- ve vyhodnocení jsme pracovali se 192 odpověďmi (návratnost 89 %)

ZABYDLOVÁNÍ DOMÁCNOSTÍ

Struktura zabydlených domácností

V projektech bylo zabydleno 280 domácností.

Více než polovina byly rodiny s dětmi. Třetinu tvořili jednotlivci (osoby bydlící samy).

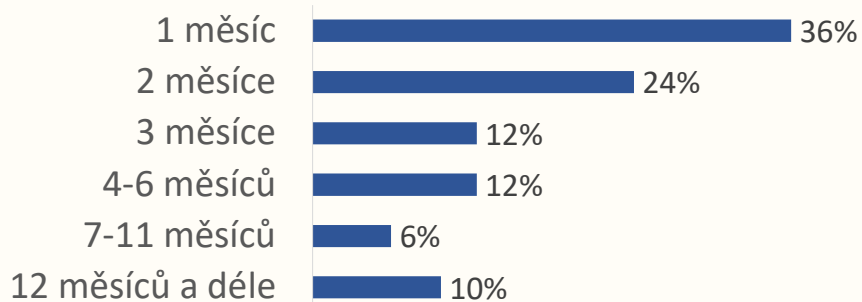
Celkově bylo zabydleno 730 osob, z toho 330 dětí do 18 let.

Domácnosti byly zabydlovány od srpna 2019 do července 2022.

Počty byly zaokrouhleny na desítky.

Zabydlování domácností

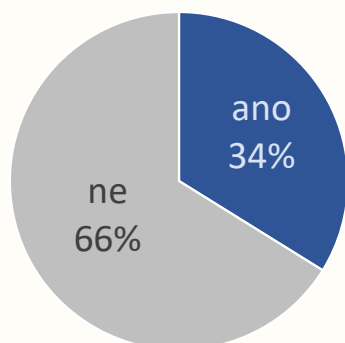
Délka „čekání“ na byt

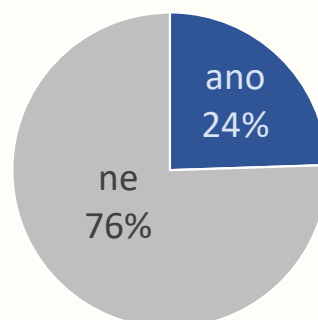
Více než třetina domácností, které si udržely bydlení alespoň 1 rok, získala byt v projektu do 1 měsíce od „požadání“ o byt. **Celkově do 3 měsíců od „požadání“ o byt byly nastěhovány téměř tři čtvrtiny domácností (72 procent).**

Zabydlování domácností

**Platba kauce při nastěhování
do bytu v projektu**

Možnost výběru ze dvou bytů

Výběr alespoň ze dvou bytů byl umožněn přibližně čtvrtině domácností, s čímž výzva do určité míry počítala.

Přibližně **třetina domácností platila kauci**. Průměrná výše kauce byla 9 tisíc Kč. Nejčastěji byly kauce hrazeny prostřednictvím MOP (mimořádné okamžité pomoci – dávka pomoci v hmotné nouzi), dále prostřednictvím splátek a úspor domácnosti. V některých případech docházelo ke kombinaci úhrady kauce z MOP a dalších zdrojů (fond vytvořený realizátorem s využitím projektového paušálu, úspory, pomoc rodiny aj.).

DOMÁCNOSTI, KTERÉ UKONČILY BYDLENÍ

Domácnosti, které ukončily bydlení

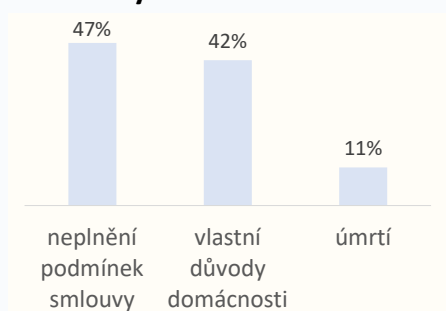
Domácnosti, které ukončily bydlení do 1 roku od zabydlení

Počet domácností nastěhovaných do listopadu 2021 235

podíl domácností, které bydlely alespoň 1 rok 85 %

podíl domácností, které ukončily bydlení z důvodu neplnění podmínek smlouvy 7 %

Důvody ukončení do 1 roku

Zdroj dat: aktualizované přehledy o zabydlených domácnostech od realizátorů. Od 1 realizátora (ze 13) jsme nezískali aktualizované informace, proto jsme nepracovali s daty za tento projekt.

PŘÍNOSY PRO ZABYDLENÉ OSOBY

Přínosy z pohledu zabydlených osob

PSYCHICKÁ POHODA A KLID „Jsem klidnější a spokojenější.“

JISTOTA, BEZPEČÍ „Odešel strach, zmizela nejistota, že zůstanete bez střechy nad hlavou.“

MÍT DOMOV „Normálně žít jako člověk.“; „Mám domov, kam se můžu vracet.“

KVALITA BYDLENÍ „Žiji v hezčím prostředí.“

SOUKROMÍ A SVOBODA DĚLAT SI VĚCI PO SVÉM „Můžu uvařit, umýt se, vyprat kdy chci a kdy se mi to hodí, mám své soukromí.“

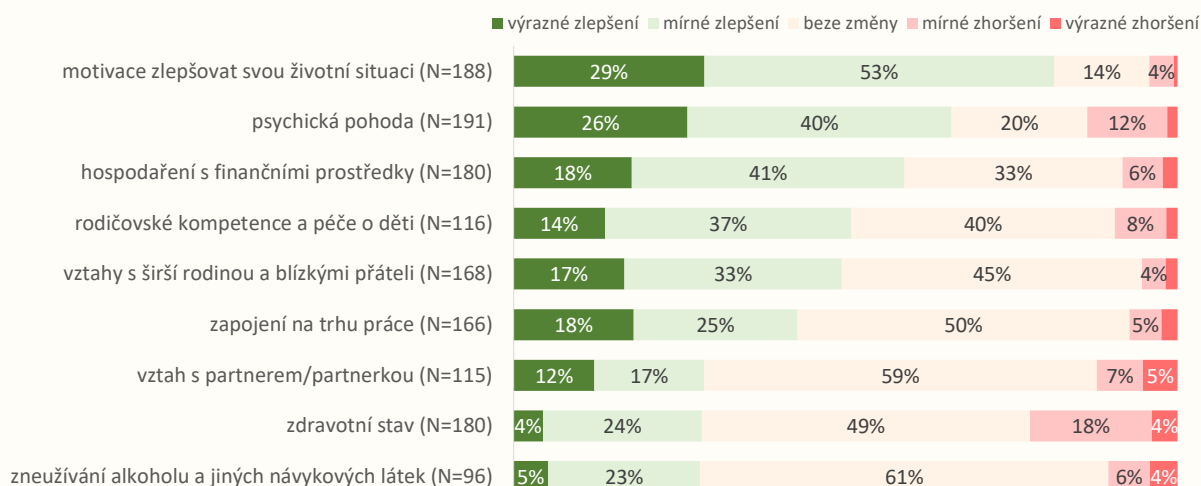
RODINA A VZTAHY „Začali jsme spolu zase žít jako rodina.“

PRÁCE „Dostala jsem byt a tím i možnost najít si práci.“

Zabydlené osoby byly požádány, aby se zamyslely nad tím, co se v jejich životě změnilo po nastěhování do bytu poskytnutého v projektu. Respondenti měli uvést jednu až tři změny podle svého uvážení. Jedná se o odpovědi na otevřenou otázku (nejednalo se o výběr z navržených možností).

Nejčastěji respondenti uváděli změnu v podobě psychické pohody a klidu. V odpovědích se dále objevovalo téma stability a bezpečí. Respondenti také hodnotili změnu v podobě toho, že mají bydlení či domov, a s tím souviselo ocenění nově nabytého soukromí a kvality bydlení. Dále zaznívalo téma sociálních vztahů a několik respondentů uvedlo změnu ve zdraví, hospodaření s financemi a pracovním životem.

Přínosy z pohledu sociálních pracovníků

Sociální pracovníci byli dotazováni na to, jak hodnotí změny u zabydlených osob ve vybraných oblastech (viz graf) po roce od zabydlení. **Z odpovědí vychází, že sociální pracovníci nejčastěji pozorovali u zabydlených osob změny v motivaci zlepšovat svou životní situaci, v jejich psychické pohodě a hospodaření s finančními prostředky.** Naopak nadužívání alkoholu a jiných návykových látek, zdravotní stav a partnerské vztahy jsou oblasti, kde vidí sociální pracovníci nejméně posunů ve zlepšení situace.

V případech, že domácnost s danou oblastí neměla podle hodnocení sociálního pracovníka problém, tak nebyla odpověď započítána, a proto je u každé oblasti zpracován jiný počet odpovědí (týká se především specifických oblastí jako jsou rodičovské kompetence, vztah s partnerem/partnerkou nebo nadužívání alkoholu a jiných návykových látek).

POROVNÁNÍ SITUACE DOMÁCNOSTÍ PŘED NASTĚHOVÁNÍM A PO NASTĚHOVÁNÍ

Charakteristika
vzorku
respondentů

(N=192)

Vícečetné domácnosti: 67 %
Jednočlenné domácnosti: 33 %

Ženy: 69 %
Muži: 31 %

Průměrný věk: 46 let

Základní vzdělání: 63 %
Středoškolské vzdělání bez maturity: 31 %

36 % respondentů vypadá či o sobě říká, že je z romské komunity

Za každou domácnost v obou dotaznících odpovídal jeden člen domácnosti. **U domácností s dětmi se jednalo o pečující osobu (nejčastěji matky), u domácností bez dětí byl primárně vybírán hlavní živitel.**

Charakteristika
vzorku
respondentů

(N=192)

39 %	v pozici samoživitele či samoživitelky
31 %	zkušenost s domácím násilím
26 %	duševní onemocnění
19 %	invalidita
12 %	závislost na návykových látkách včetně alkoholu
9 %	hrozilo umístění dítěte či dětí do ústavní péče

Z hlediska zastoupených **charakteristik indikujících potřebu komplexní podpory** bylo v době stěhování do sociálního bytu 39 procent zástupců domácností v pozici samoživitele či samoživitelky, u 33 procent respondentů zjistili klíčoví pracovníci zkušenost s domácím násilím, 27 procent zástupců domácností se dle klíčových pracovníků potýkalo s duševním onemocněním. U 19 procent respondentů se vyskytovala invalidita, u 12 procent závislost na návykových látkách včetně alkoholu. U 9 procent podpořených domácností akutně hrozilo umístění dítěte či dětí do ústavní péče v souvislosti s nevhodnými bytovými podmínkami.

Charakteristika
vzorku
respondentů

(N=192)

67 % zkušenost s pobytem na ubytovně

52 % zkušenost s pobytem v azylovém domě

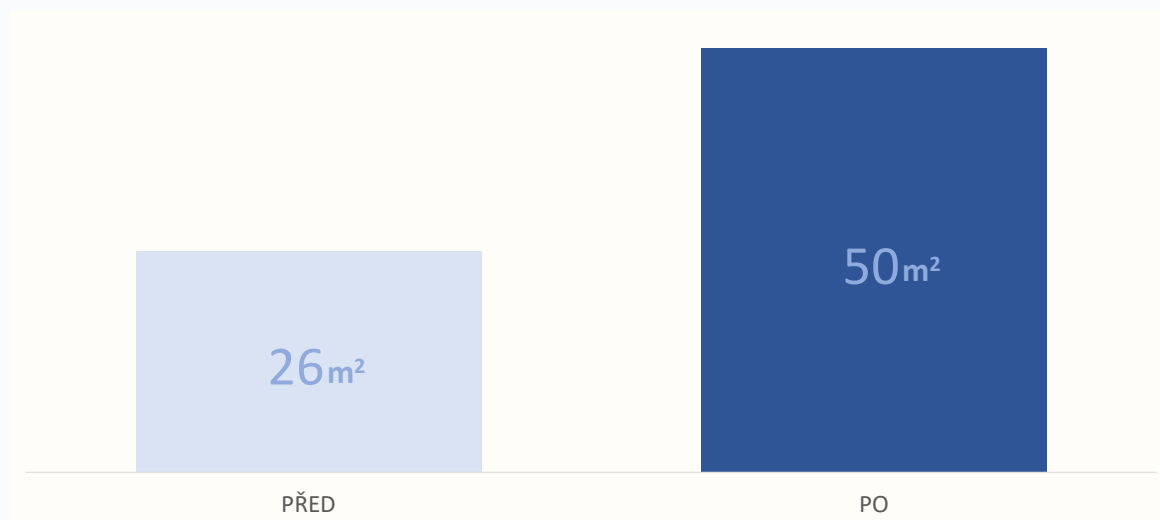
39 % zkušenost s životem na ulici

Z hlediska zkušenosti s různými typy nevyhovujícího bydlení a institucionálních zařízení respondenti nejčastěji pobývali alespoň nějaký čas v ubytovně (67 procent respondentů) nebo v azylovém domě (52 procent). Přímo na ulici pak nějaký čas žilo 39 procent zástupců zabydlovaných domácností (54 procent u domácností jednotlivců).

BYDLENÍ

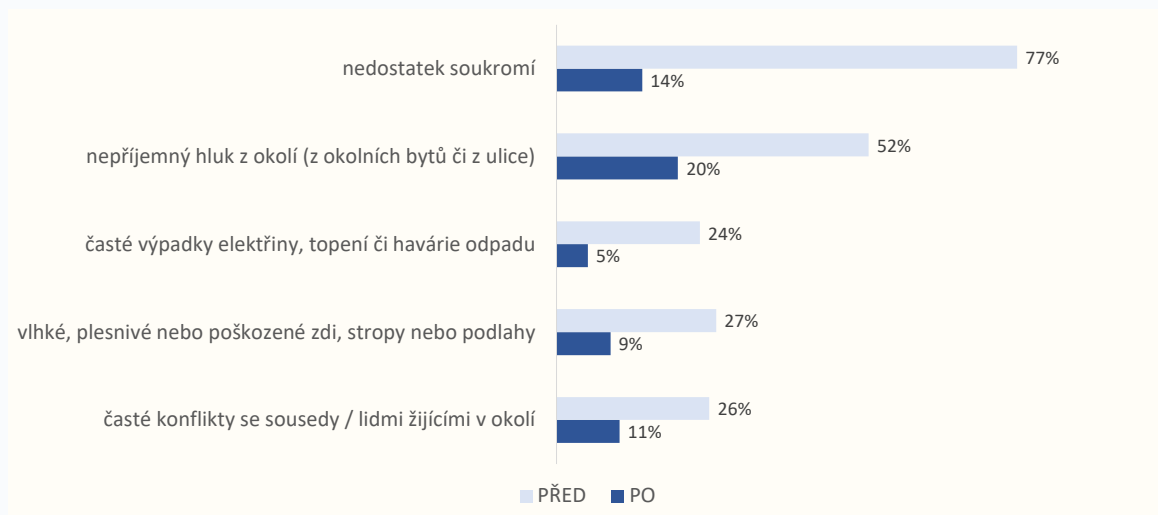
Prostor pro bydlení domácnosti

Podpořené domácnosti si přestěhováním do sociálního bytu polepšily z hlediska **prostoru pro bydlení**. Před stěhováním měly k dispozici v průměru 26 m². Po nastěhování do sociálního bytu měly tyto domácnosti k dispozici v průměru 50 m². Průměrně se tak prostor k bydlení zdvojnásobil.

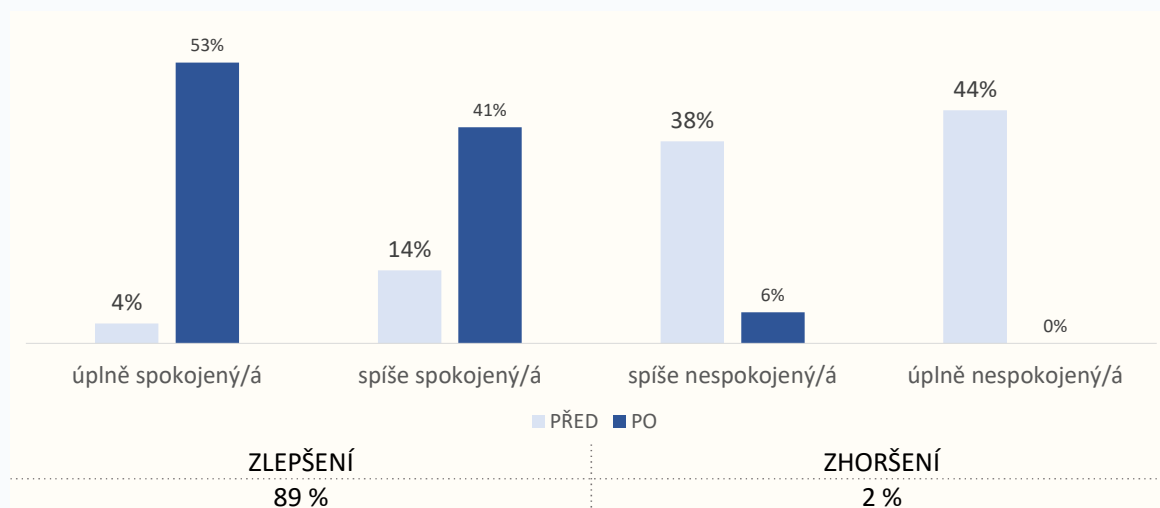
Před stěhováním měly ve svém bydlení domácnosti k dispozici **v průměru 11 m² na osobu**, (domácnosti jednotlivců 14,5 m² na osobu, vícečlenné domácnosti 10 m² na osobu). **V sociálním bytě** se z pohledu prostoru situace výrazně zlepšila, domácnosti měly **v průměru 24 m² na osobu**, (domácnosti jednotlivců 36 m² na osobu, vícečlenné domácnosti 17,5 m² na osobu).

Negativní aspekty bydlení

Nejvíce se v sociálním bytu ve srovnání s předchozí situací zlepšil **pocit soukromí**. Před nastěhováním nedostatek soukromí vnímalo 77 procent respondentů, v sociálním bytě už jen 14 procent. (-63 p. b.) Výrazně méně respondentů také trápil oproti předchozímu bydlení **hluk z okolí**. Před stěhováním to byla polovina respondentů, v sociálním bytě už jen 20 procent respondentů. (-32 p. b.)

Spokojenost se situací s bydlením

Celková spokojenost s bydlením byla v sociálním bytě výrazně vyšší než v předchozím bydlení – vzrostla u 89 procent respondentů. Pouze u 2 procent se snížila, u zbylých 9 procent zůstala stejná. Výrazně se zvýšil podíl respondentů, kteří byli úplně spokojení se svým bydlením – ze 4 procent v předešlém bydlení na 53 procent v novém bytě. Jen 6 procent bylo v sociálním bytě nespokojeno, a to pouze „spíše nespokojeno“.

Potíže při plnění podmínek nájemní smlouvy

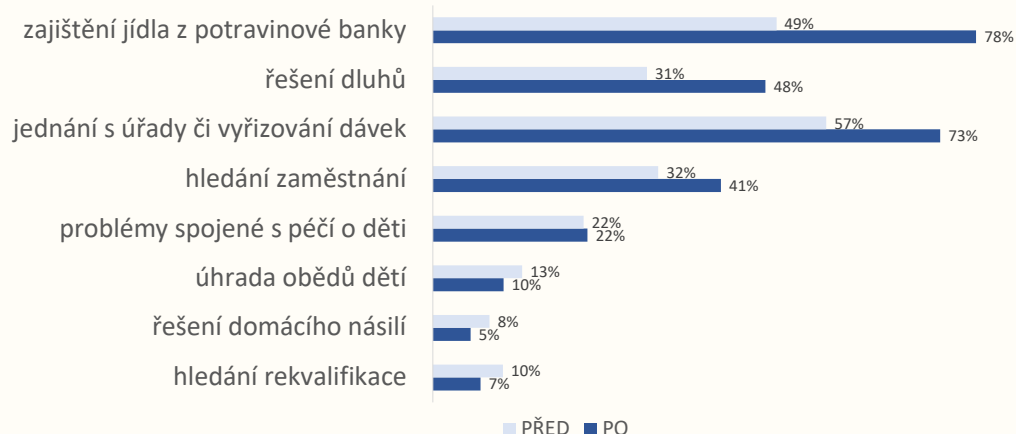
potíže s včasným hrazením nájemného a nevytvářením dluhu	22 %
potíže s dodržováním nočního klidu a bezkonfliktním soužitím se sousedy	13 %
potíže s naplňováním podmínky, aby byt neobývaly osoby bez oprávnění k užívání bytu	9 %
potíže s povinností hradit škody způsobené na bytě a údržbou bytu	7 %

Respondenti 12 měsíců po stěhování do sociálního bytu odpovídali na to, jestli jim činilo potíže plnění vybraných **podmínek nájemní smlouvy**. Nejvíce, zhruba pětina dotázaných, uvedla potíže se včasným hrazením nájemného a nevytváření dluhu. Problémy s dodržováním nočního klidu a zajištěním bezkonfliktního soužití se sousedy přiznalo 13 procent respondentů. Obtíže s naplňováním podmínky, aby byt neobývaly další osoby, které nemají oprávnění k užívání bytu, pocítila desetina dotazovaných. Plnění povinnosti hradit škody způsobené na bytě či domu a udržovat byt činilo potíže 7 procentům respondentů.

PODPORA

Využívání podpůrných služeb

Pomoc s vybavením bytu (např. přes nábytkovou banku) využilo v novém bydlení 46 procent respondentů, **pomoc s uhrazením nájmu z garančního / krizového fondu** 19 procent dotázaných.

Z hlediska **podpůrných služeb** začali dle svých slov členové domácnosti v sociálním bytě nejvíce nově využívat pomoc při zajištění jídla z potravinové banky – nárůst činil 29 p. b. ze 49 procent na 78 procent. Výrazněji přibýlo také těch, kteří po přestěhování začali využívat pomoc při řešení dluhů – ze 31 procent na 48 procent, a také těch, co začali využívat pomoc při jednání s úřady či při vyřizování sociálních dávek – z 57 procent na 73 procent.

DOPLATEK A PŘÍSPĚVEK NA BYDLENÍ

Analýza dat z
OKDávky a
OKNouze

(N=237)

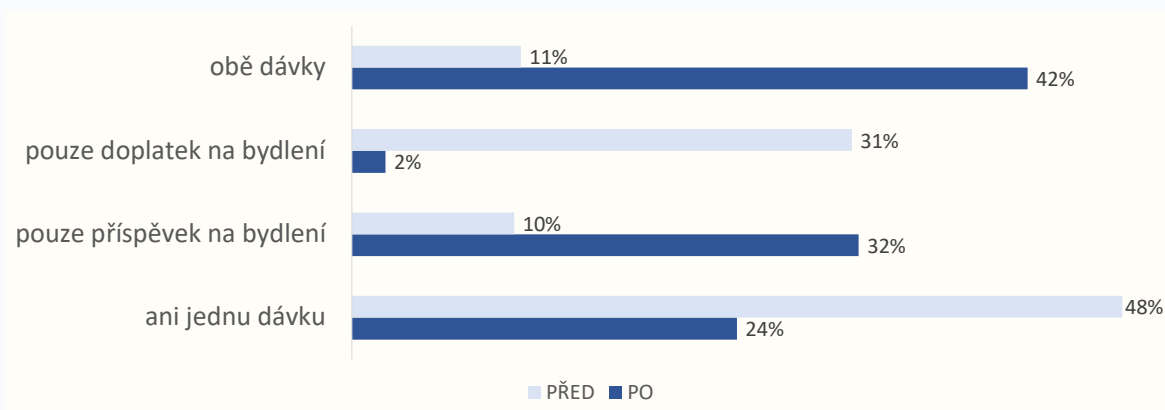
doplatek na bydlení

příspěvek na bydlení

12M před nastěhováním
a 12M po nastěhování

Porovnávali jsme výši vyplacených finančních prostředků poskytnutých podpořeným osobám, resp. domácnostem, za období 12 měsíců před nastěhováním do sociálního bytu a za období 12 měsíců po nastěhování. Celkem byla dohledána data o 237 podpořených osobách, které k tomu poskytly souhlas.

Využívání doplatku a příspěvku na bydlení

Doplatek na bydlení začalo po stěhování nově pobírat 13 procent domácností, přestalo ho pobírat 10 procent domácností. **Příspěvek na bydlení** začalo po stěhování nově dostávat 55 procent domácností, dostávat ho přestala 2 procenta domácností.

Po nastěhování do sociálního bytu došlo k zásadním změnám ve struktuře čerpaných dávek. **Značně se snížil počet domácností, které nepobíraly ani jednu z dávek – před stěhováním to byla polovina domácností, po stěhování už jen čtvrtina.** Téměř na nulu se snížil počet domácností, které pobíraly pouze doplatek na bydlení. Výrazně naopak přibýlo těch domácností, které pobíraly obě dávky (z 11 procent na 42 procent), a také těch, které dostávaly pouze příspěvek na bydlení (z 10 procent na 32 procent).

Vyplacené doplatky a příspěvky na bydlení

	PŘED	PO	ZMĚNA
vyplacené doplatky a příspěvky na bydlení celkem	6 248 032 Kč	11 976 550 Kč	5 728 518 Kč
vyplacené doplatky na bydlení celkem	4 059 571 Kč	2 658 589 Kč	-1 400 982 Kč
vyplacené příspěvky na bydlení celkem	2 188 461 Kč	9 317 961 Kč	7 129 500 Kč
vyplaceno průměrně na 1 domácnost (za rok)	26 363 Kč	50 534 Kč	24 171 Kč

Zaměříme-li se na finanční vyčíslení doplatků a příspěvků na bydlení, **celkový objem vyplacených dávek spojených s bydlením se rok po nastěhování do standardního bytu oproti předchozímu roku zdvojnásobil**. Stát sice uspořil na vyplacených doplatcích na bydlení, narostla ale částka za vyplacené příspěvky na bydlení.

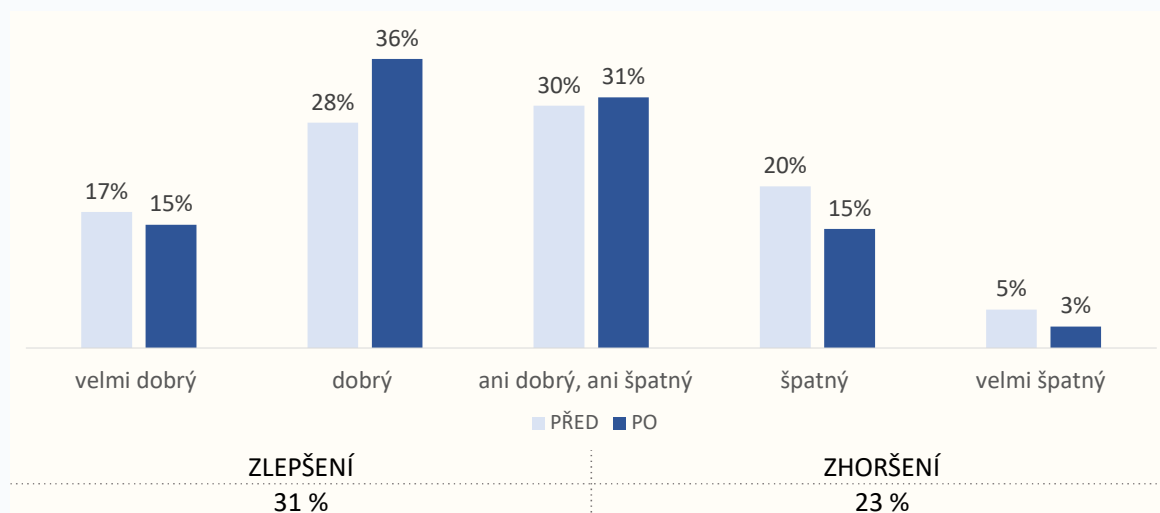
Na obou dávkách dostala skupina 237 domácností zahrnutých do analýzy za rok před stěhováním celkem 6,2 milionů korun, za rok v sociálním bytě 12 milionů korun. Přepočteme-li sumu na to, kolik bylo průměrně vyplaceno jedné domácnosti, vychází nám, že před stěhováním to bylo za rok zhruba 26 tisíc korun, za rok v sociálním bytě zhruba 51 tisíc korun. **Roční zvýšení nákladů na doplatku a příspěvku na bydlení na jednu domácnost dosáhlo zhruba 24 tisíc korun.**

- větší obytný prostor, pocit soukromí, zvýšení spokojenosti, snížení stresu, zlepšení finanční situace + zlepšení prostředí pro děti)

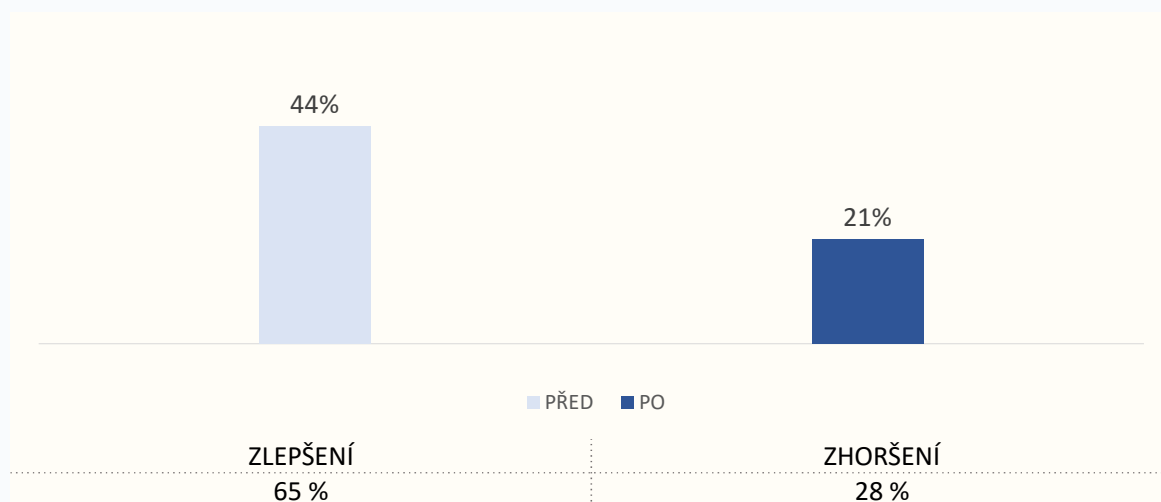
ZDRAVÍ

Celkový zdravotní stav

V rámci **vnímání zdravotního stavu** byl dle odpovědí v dotazníku větší podíl respondentů, kteří zaregistrovali zlepšení (31 procent), než těch, kteří pozorovali zhoršení (23 procent). Zbýlých 46 procent dotázaných změnu zdravotního stavu po přestěhování do sociálního bytu nevnímalo.

Index K6 – osoby v pásmu vysoké úrovně stresu

Výrazně ubylo osob, které se dle Kesslerovy škály psychosociální tísně (index K6) pohybovaly v pásmu vysoké úrovně stresu, která odpovídá míře stresu při vážném duševním onemocnění. Před stěhováním to bylo 44 procent respondentů, 12 měsíců po přestěhování zhruba polovina – 21 procent. U 65 procent dotázaných došlo dle indexu ke zlepšení psychického stavu, u 28 procent ke zhoršení.

Index K6 zahrnuje posouzení míry výskytu negativních pocitů. Zjišťováno je, jak často respondent*ka během posledních 30 dnů: měl/a nervy, byl/a nervózní; se cítil/a zoufalý/á; byl/a neklidný/á či nesoustředěný/á; byl/a v takové depresi, že Vám nic neudělalo radost; měl/a pocit, že všechno je příliš složité; si připadal/a k ničemu / bezcenný/á.

ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

Analýza dat z
NZIS

(N=183)

zdravotnické služby

léky

5 let před nastěhováním
a 2 roky po nastěhování

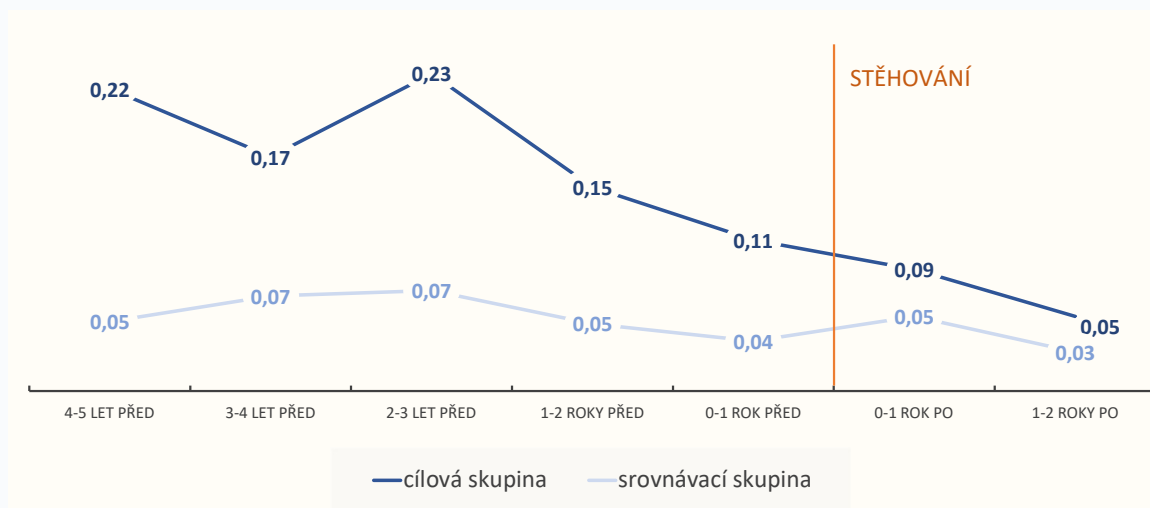
POROVNÁNÍ

**cílové skupiny – osob s poskytnutým sociálním bytem a
srovnávací skupiny – osob z obecné populace**
odpovídající pohlavím, věkem a krajem bydliště.

Zkoumali jsme vývoj využívání zdravotnických služeb v průběhu 5 let před nastěhováním do sociálního bytu a 2 roky po nastěhování. Porovnávali jsme při tom vývoj u **cílové skupiny – osob s poskytnutým sociálním bytem** (celkem byla dohledána data o 183 podpořených osobách, které k tomu poskytly souhlas) a u **srovnávací skupiny – osob z obecné populace** odpovídající pohlavím, věkem a krajem bydliště.

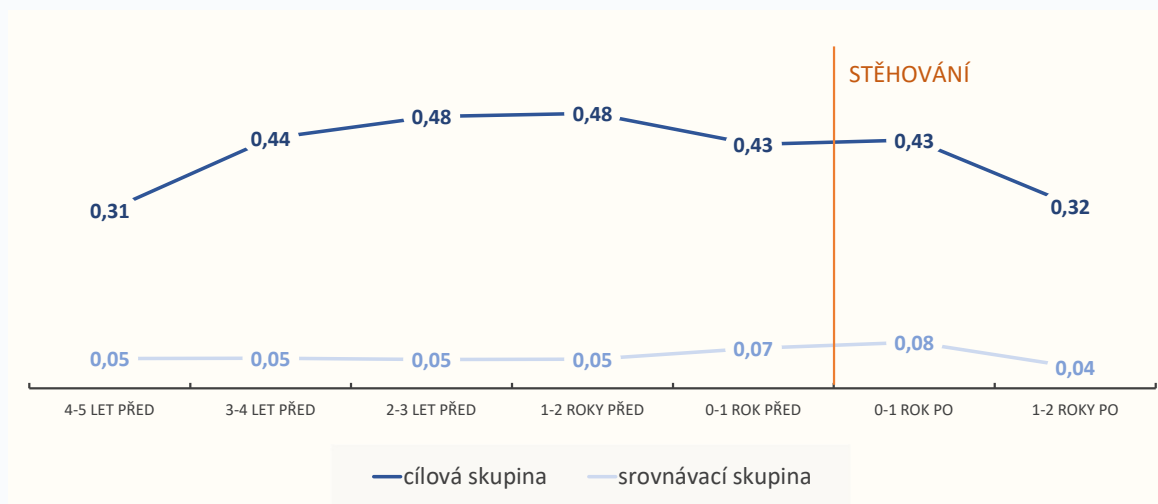
Na jednu osobu z cílové skupiny připadá 10 osob ze zkonstruované srovnávací skupiny obecné populace. Srovnávací skupina není konstruována jako kontrolní s cílem identifikovat dopad intervence (nebylo možné využít více parametrů než pohlaví, věk a kraj bydliště). Slouží pro základní porovnání využívání zdravotnických služeb mezi cílovou skupinou a obecnou populací a ke sledování, zda např. vlivem pandemie nemoci COVID-19 nedocházelo ve sledovaném období k výraznějším změnám čerpaných služeb i na úrovni obecné populace.

Pohotovost – průměrný počet kontaktů na osobu

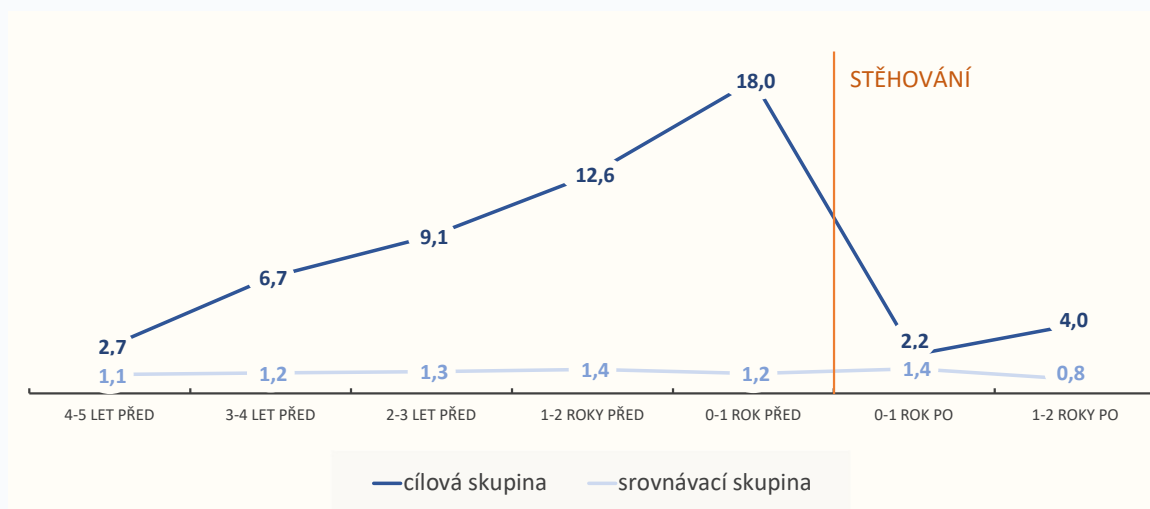
Ve **využívání lékařské pohotovosti** je vidět poměrně výrazný rozdíl mezi cílovou a srovnávací skupinou. V období 2 až 5 let před stěhováním připadalo na 100 osob z cílové skupiny (osoby zabydlované v sociálním bytě) zhruba 20 návštěv pohotovosti za rok, u srovnávací skupiny (obecná populace) to bylo výrazně méně – 7 návštěv pohotovosti na 100 osob, tedy třetinový počet. Trend přibližování mezi cílovou a srovnávací skupinou začal ještě před přestěhováním, v posledním sledovaném období 1 až 2 let po stěhování byl rozdíl poměrně malý – u cílové skupiny bylo 5 návštěv pohotovosti na 100 osob za rok, u srovnávací skupiny 3 návštěvy pohotovosti na 100 osob za rok.

Záchranka – průměrný počet kontaktů na osobu

Také ve **využívání zdravotnické záchranné služby** je vidět rozdíl mezi cílovou a srovnávací skupinou – ještě výraznější než ve využívání pohotovosti. U srovnávací skupiny (obecné populace) se drží po celé sledované období kolem 5 kontaktů na 100 osob za rok. U cílové skupiny (osoby s poskytnutým sociálním bytem) se pohybuje od 30 do 50 kontaktů na 100 osob za rok.

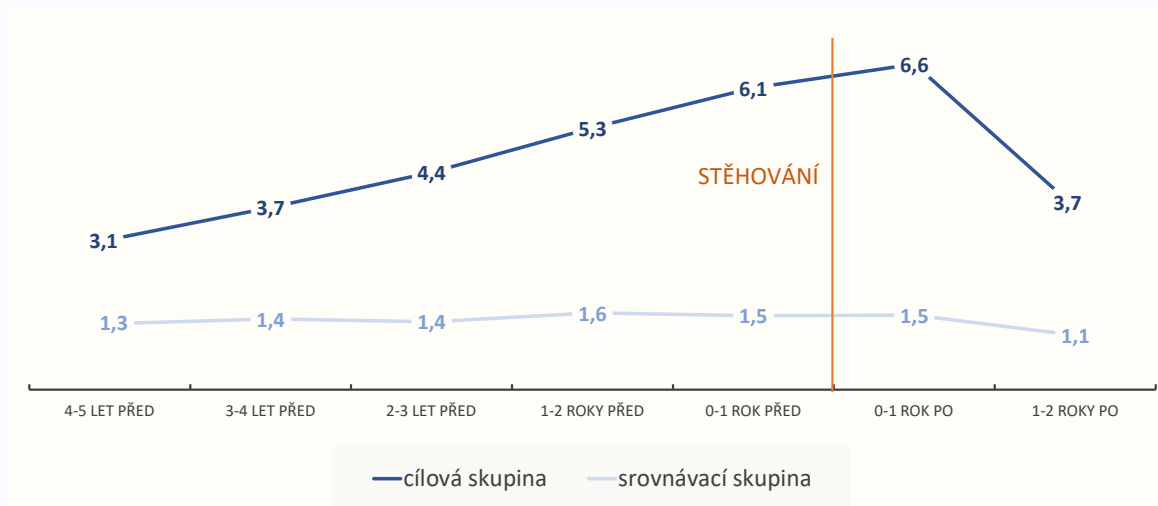
Průměrná délka dlouhodobých hospitalizací na osobu

Průměrná **délka dlouhodobých hospitalizací** rozpočítaná na všechny osoby z cílové skupiny se pohybovala mezi 2,7 až 18 dny za rok, u srovnávací skupiny mezi 0,8 až 1,4 dny za rok.

Jedněmi z podporovaných skupin výzvy na sociální bydlení byly i osoby s vážnými dlouhodobými zdravotními problémy nebo osoby dlouhodobě hospitalizované v psychiatrické léčebně, což může být jedním z vysvětlení vysokých hodnot průměrné délky dlouhodobých hospitalizací u cílové skupiny v období těsně před stěhováním do sociálního bytu.

Průměrné množství balení psychofarmak na osobu

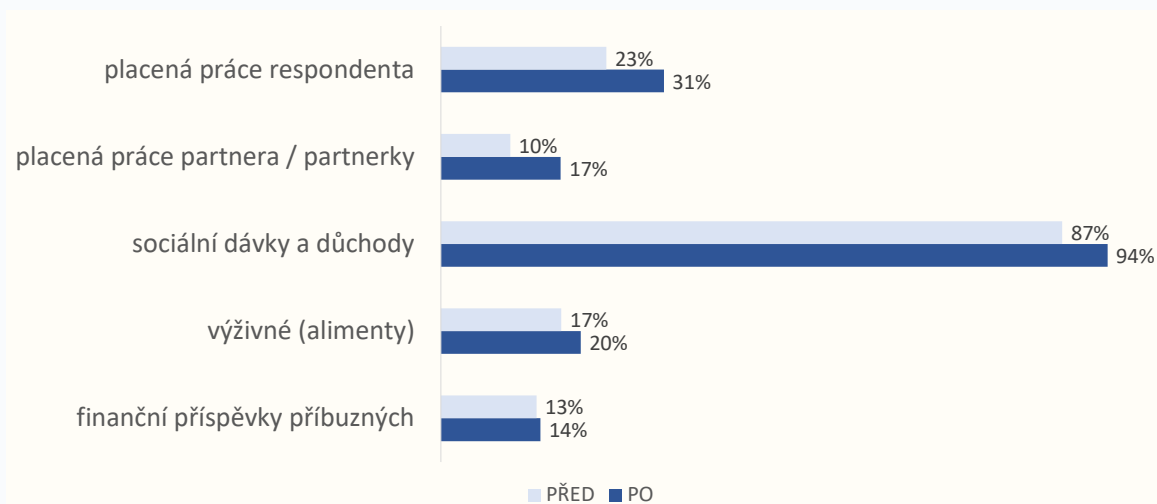

Průměrné **množství balení předepsaných psychofarmak** u osob z cílové skupiny setrvale před stěhováním do sociálního bytu narůstal (z 3,1 na 6,1 balení na osobu za rok). To naznačuje zhoršování psychického stavu skupiny podpořených osob a možnou spojitost s nevyhovující bytovou situací. U srovnávací skupiny zůstávalo průměrné množství balení předepsaných psychofarmak za celé sledované období stabilní a na výrazně nižší úrovni – 1,1 až 1,6 balení na osobu za rok.

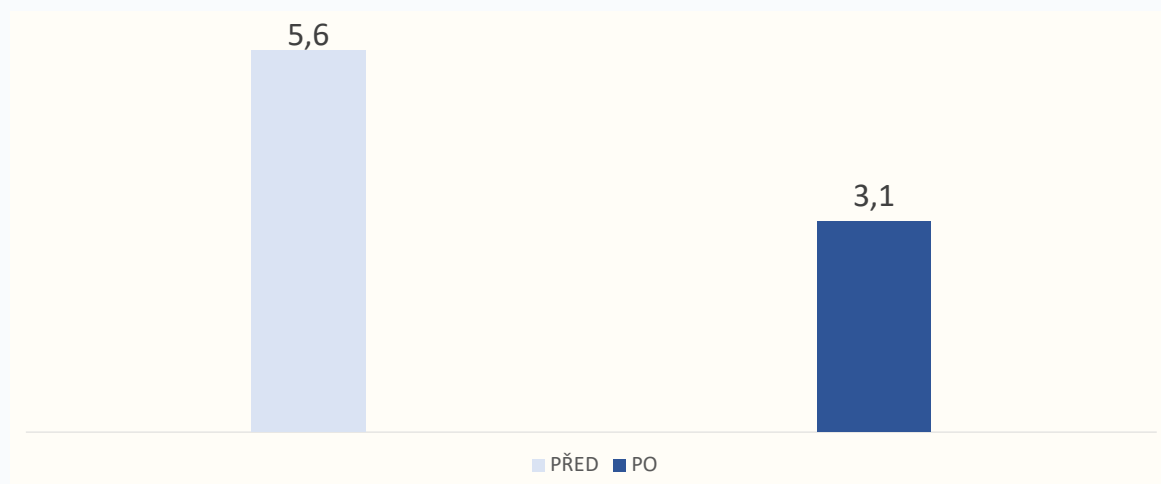
ZAMĚSTNÁNÍ A FINANCE

Zdroje příjmu domácností

Zdroje příjmu domácností se dle odpovědí v dotazníku po nastěhování do sociálního bytu měnily jen mírně. Největší přírůstek nastal u placené práce respondentů (včetně brigád nebo placených prací bez smlouvy) – před stěhováním ji mělo 23 procent dotázaných, 12 měsíců po nastěhování 31 procent (nárůst o 8 p. b.). O 7 p. b. narostl podíl domácností s příjmem z placené práce partnera či partnerky (z 10 procent na 17 procent). Naprostá většina domácností v rámci svých příjmů měla i sociální dávky nebo důchody, po nastěhování jich ještě mírně přibylo – z 87 procent na 94 procent.

Průměrný počet dní v měsíci bez peněz

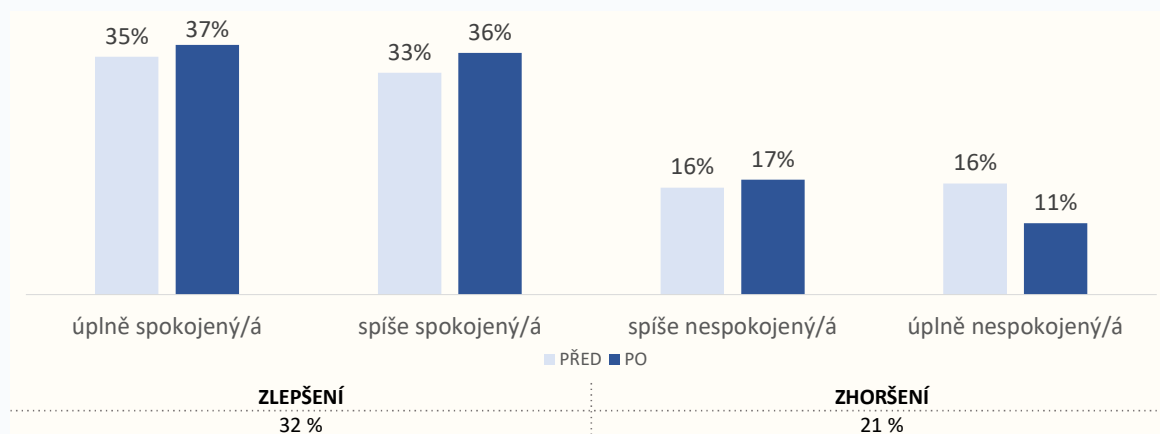

Po přestěhování do sociálního bytu se výrazně snížil **počet dní v měsíci**, kdy byli dotazovaní **úplně bez peněz**. V předchozím bydlení to bylo v průměru 5,6 dne, 12 měsíců po přestěhování 3,1 dne. Počet dnů bez peněz se snížil u 43 procent respondentů, u 19 procent se ale zvýšil. To ukazuje, že přestěhování nutně vždy nevedlo ke zlepšení finanční situace domácnosti.

SOCIÁLNÍ INKLUZE

Spokojenost se vztahy s nejbližšími příbuznými

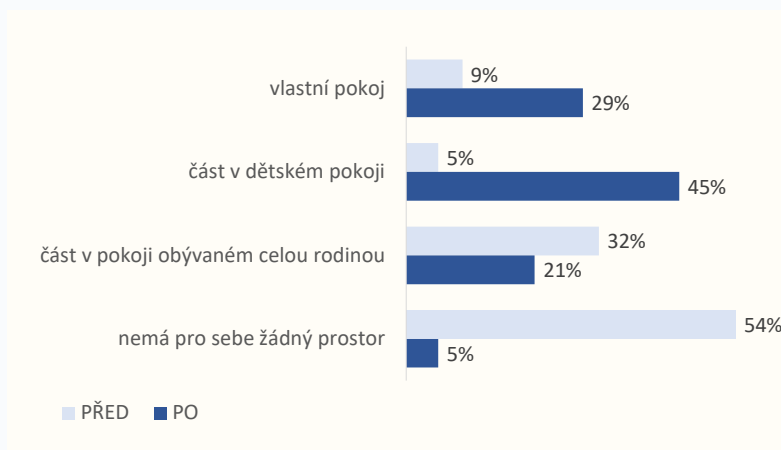
Výrazně vzrostl podíl respondentů, kteří uvedli, že se **v případě vážného problému mohou spolehnout na sociálního pracovníka či některého pracovníka podpůrné organizace** (z 30 procent na 60 procent).

Změna bydlení a podpora v sociálním bytě vedla ke zlepšení **spokojenosti se vztahy s nejbližšími příbuznými** u třetiny dotázaných. Naopak 21 procent respondentů 12 měsíců po stěhování hodnotilo vztahy s nejbližšími příbuznými hůře. Vliv zabydlení je tedy v tomto sledovaném aspektu nejednoznačný, i když počet osob, které vnímaly vztahy jako lepší, převyšuje počet osob, které je vnímaly jako horší.

DĚTI

Prostor pro rozvoj dětí

PROSTOR PRO DĚTI SE U 74 % DOMÁCNOSTÍ ZLEPŠIL

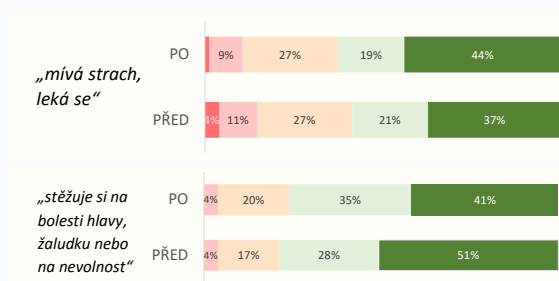
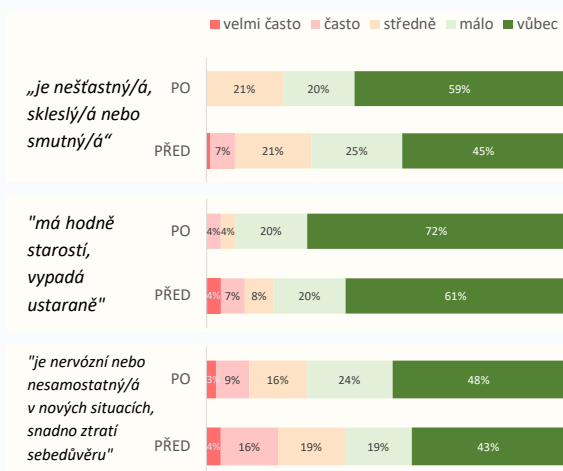
„Děti mají své zázemí, mohou si zvat kamarády.“

„Syn má vlastní pokoj, který má plně vybavený, rád v něm tráví volný čas.“

„Děti mají svůj společný pokojík, kde má každý svou postel a hračky. Mají podmínky pro učení.“

Zabydlení domácností mělo zásadní dopad na zlepšení prostoru pro rozvoj dětí. Ke zlepšení situace došlo u 74 procent domácností s dětmi. V grafu můžeme sledovat výrazný nárůst dětí, které bydlením získaly vlastní pokoj, který mají pro sebe nebo ho sdílí se sourozencem/sourozenci (nárůst ze 14 procent na 74 procent). Zároveň došlo k výraznému snížení podílu dětí, které pro sebe nemají vyčleněný žádný prostor (pokles z 54 procent na 5 procent).

Psychická pohoda dětí

„Děti vnímáme my i samotná klientka jako klidnější, jsou ve větší psychické pohodě. Mají jeden společný pokoj, každé své místo.“

V oblasti psychické pohody jsme se zaměřili na 5 výroků uvedených v grafech. **Z výsledků je pozorovatelné mírné zlepšování psychické pohody dětí. U všech výroků převažovaly pozitivní posuny, kromě posledního – stěžuji si na bolesti hlavy/nevolnost, kde mírně převažovaly negativní posuny.**

Ve vyhodnocení této otázky je potřeba brát v potaz nízký počet odpovědí, který neumožňoval sledovat psychickou pohodu dle věku dětí. Dále mohlo mít vliv specifické období spojené se zaváděním protiepidemických opatření, která měla vliv na školních ne/docházku, ale i následné chování dětí ve třídě (povinné nošení roušek/respirátorů, testování ve třídách apod.), což mohlo ovlivňovat psychickou pohodu dětí.